

Ústav lidové kultury ve Strážnici

VÝZKUMNÝ ZÁMĚR 1999 – 2003

„Výzkum jevů hmotného a nehmotného kulturního dědictví v oboru tradiční lidové kultury a folkloru“

Zpráva obsahuje dílčí projekty:

- I. Tradice lidové kultury - rodina, škola, folklorní soubor
- II. Tvorba a koordinace databází folkloru v ČR
 - II/1 Dokumentace a archivace folkloru v ČR
 - II/2 Slovník folklorního hnutí v Čechách
 - II/3 Tradiční lidová kultura na Moravě - samostatný svazek Vlastivědy moravské
 - II/4 Lidové tance z Čech, Moravy a Slezska, řada druhá: Mužské taneční projevy
 - II/5 Strážnická sympozia
- III. Lidová řemesla a lidová umělecká výroba v České republice
 - III/2 Program Nositelé tradice
- IV. Tradice lidové kultury v kulturním rozvoji ČR

I. Tradice lidové kultury - rodina, škola, folklorní soubor

Období plnění úkolu:	rok 1999
Odborný garant úkolu:	PhDr. Vlasta Ondrušová
Odborný garant výsledku:	PhDr. Alena Schauerová
Autorský kolektiv:	PhDr. Alena Schauerová, prof. PhDr. Josef Švancara, CSc., PhDr. Věra Frolcová, CSc., Mgr. Šárka Portešová

Projekt navazoval programově na výzkumný úkol "Folklor, dítě a vlast", který byl realizován v ÚLK v letech 1995 - 1997 a z nějž vyšly podnětné výstupy. Šlo zejména o sborník příspěvků ze 13. strážnického symposia "Společenství dětí a kultura" a závěrečnou zprávu "Kde jsme doma. Mentální reprezentace domova jako výraz kulturního vědomí dětí z folklorních souborů" (obě ÚLK, Strážnice 1997).

Projekt "Tradice lidové kultury - rodina, škola, folklorní soubor" byl plánován na léta 1998 a 1999. Řešitelský tým se shodoval s týmem předcházejícího projektu, byl tedy víceborový. Z pohledu etnografie řešila úkol PhDr. Věra Frolcová, CSc., z pohledu psychologie prof. PhDr. Josef Švancara, CSc. a Mgr. Šárka Portešová, z pohledu pedagogiky řešila úkol PhDr. Alena Schauerová. Předcházející výzkum otevřel některé dosud neprobádané oblasti, z nichž si jednotliví autoři vytyčili vlastní úkoly: V. Frolcová se zaměřila na zkoumání folklorního souboru jako malé sociální skupiny (tj. instituce blízké lokálnímu společenství), která nahrazuje některé funkce tohoto společenství. Zaměřila se rovněž na mezigenerační vztahy v souboru a význam rodinných souborových tradic pro vznik pospolitosti na základě folklorní komunikace. Mezigenerační souborová kontinuita byla východiskem pro úkol, který si vytyčila A. Schauerová: utváření postojového a hodnotového profilu dětí z folklorních souborů. Možné perspektivy postojů těchto dětí analogicky vyvodila z postojové a hodnotové orientace dospělých členů folklorních souborů, kteří byli dříve členy dětských folklorních souborů. Hodnota domova byla jednou z hodnot, které ve vědomí dětí sledovala. Vědomí domova v paměťovém paradigmatu dětí z folklorních souborů bylo předmětem zkoumání J. Švancary. Vyšel z faktu, že paměť zajišťuje kontinuitu postupného vrůstání jedince do mikrosystému domova i kontinuitu interiorizace domova ve vývoji osobnosti. Jestliže V. Frolcová se ve svém zkoumání opírala o sociologické vymezení folkloru, tj. o jeho skupinovou povahu, pak Š. Portešová hledala, zda se i v těchto souvislostech rozvíjí individuální talent. Všimla si vlivu rodiny, školy a folklorního souboru při rozvoji talentu.

Ke společným pozitivním výsledkům, k nimž řešitelský tým dospěl v rámci svých dílčích úkolů, patří především tato zjištění:

1. Folklorní soubor zastává nejen funkci interpretační a reprezentační, ale při mezigenerační souborové kontinuitě (zvláště u tzv. souborových rodin) plní také funkci folklorní komunikace, která se podílí na vzniku pospolitosti i na vytváření vztahu k domácím folklorním tradicím.
2. Výchova směřující k poznání místních folklorních tradic patří k životnímu stylu těchto rodin. Přitom poznávat místní folklorní tradice znamená pro dětské i dospělé respondenty folklorních souborů rovněž vědomou snahu o jejich uchování.
3. Zásadní je nejen rodinné zpívání pro radost (z výpovědí dětí to zjistili při svém zkoumání všichni autoři našeho projektu), ale i rozvoj dalšího hudebního vzdělání včetně hry na hudební nástroj. Zpěv patří k jevům, které identifikují generační i mezigenerační společenství folklorního souboru a mají také přímé vztahy k teritoriu domova.

4. Vazba na domov a rodinnou pospolitost je výraznější u dětí z folklorních souborů, zatímco tendenci být sám doma nebo dokonce spojování šťastného věku s představou odchodu z domova je typické pro kontrolní skupinu dětí, tedy pro děti, které folklorní soubor nenavštěvují.

Dosavadní zkoumání naznačuje a klade i další otázky, zejména podíl obce a místních kulturních tradic ve prospěch činnosti folklorních souborů, ale zejména ve prospěch vytváření pozitivního vztahu k teritoriu domova. Rovněž se nepodařilo získat dostatek odpovědí z řad učitelů o jejich využívání a programovém začleňování tradiční lidové kultury do výuky. Je tedy možné v řešení těchto otázek pokračovat.

Výzkum se uskutečnil především v lokalitách Uherské Hradiště a Velká nad Veličkou, dále ve Veselí nad Moravou, Frýdku-Místku, Dolní Rožince, Ostravě, Pardubicích, Rokycanech a Špindlerově Mlýně. V těchto obcích tomu tak bylo ve folklorních souborech dětských i dospělých a v rodinách.

V rámci výzkumu vznikly také tyto práce:

Schauerová, A.: Dny všední a dny sváteční. In: Etika a tradiční lidová kultura. Sborník příspěvků. ÚLK, Strážnice 1998, s. 21 - 26.

Schauerová, A.: Úloha dětských folklorních souborů při utváření hodnotové orientace dětí. In: Lidová kultura v kulturním vývoji ČR. Sborník příspěvků. ÚLK, Strážnice 1999, s. 58 - 60.

Schauerová, A.: Celostátní přehlídka dětských folklorních souborů ČR. In: Národopisná revue, 9, 1999, s. 169 - 170.

Portešová, Š.: Mentální reprezentace domova. In: Sborník prací filosofické fakulty brněnské univerzity, P2, Brno 1998, s. 93 - 107.

Výstup projektu:

Schauerová A. a kol.: Ke kořenům domova. ÚLK, Strážnice 1999, 110 str., ISBN 80-86156-28-1.

II. Tvorba a koordinace databází folkloru v ČR

Projekt je pokračováním dlouhodobého záměru budovat odborné zázemí pro všechny druhy folklorních aktivit v ČR a členil na pět dílčích úkolů:

- II/1 Dokumentace a archivace folkloru v ČR
- II/2 Slovník folklorního hnutí v Čechách
- II/3 Tradiční lidová kultura na Moravě - samostatný svazek Vlastivědy moravské
- II/4 Mužské lidové tance v ČR
- II/5 Strážnické sympozium

II/1 Dokumentace a archivace folkloru v ČR

Období plnění úkolu:	1999 – 2003
Odborný garant úkolu:	PhDr. Vlasta Ondrušová
Autoři:	Mgr. Jan Blahůšek, Mgr. Olga Floriánová (do 17. 10. 2003), PhDr. Jan Krist, Mgr. Jan Miroslav Krist, PhDr. Vlasta Ondrušová, Mgr. Martin Šimša (od 1. 4. 2002), Mgr. Michal Škopík a kol.

ÚLK ve Strážnici buduje od svého vzniku v roce 1956 archivní a dokumentační fondy, jež dnes náležejí mezi nejvýznamnější u nás, zejména pokud jde o problematiku folklorních festivalů a slavností, folklorních kolektivů či lidových obyčejů a stavitelství a staly se dobrým základem pro plnění tohoto projektu.

Základem pro práci v dokumentaci bylo pořízení archivních regálových systémů z investičních prostředků VaV v prvním roce realizace výzkumného záměru, které vytvořilo příznivé podmínky pro ukládání dokumentačních fondů (videokazet, páسů, CD, DAT, mg pásků i listinných dokladů). V oblasti dokumentace a archivace folkloru v ČR byly práce v letech 1999 – 2003 zaměřeny především na výzkum, fotodokumentaci a videodokumentaci folklorních festivalů, slavností, obyčejů, současných projevů lidové kultury z různých regionů, např. masopustních obchůzek, mikulášských obchůzek, hodů, aj. Fotografie, videozáznamy a hudební záznamy, jež byly výsledkem výzkumné a dokumentační činnosti vlastních odborných pracovníků, byly dále doplňovány díky rozsáhlé spolupráci s odbornými externími spolupracovníky nebo odbornými pracovišti. Tak jsme např. na výzkumu velikonočních tradic spolupracovali se studenty Masarykovy univerzity v Brně, významným přínosem pro získávání dokumentačního materiálu z festivalů a slavností z celé ČR byla i spolupráce s Ing. Z. Popem, získány byly filmy a videozáznamy z majetku Mgr. V. Ondry a M. Horáčka, dále materiály od městských a obecních úřadů, Krátkého filmu, ČT Brno. Po celé období výzkumného záměru probíhala rozsáhlá spolupráce s Českým rozhlasem Brno i Českým rozhlasem Plzeň. V rámci spolupráce nám studia zapůjčila své zvukové fondy, které se v ÚLK převáděly do digitální podoby. Do konce roku 2003 bylo zapůjčeno a přepsáno celkem 322 archivních médií (pásů). Velmi potřebným se pro dokumentační práci stalo zprovozněné pracoviště pro přepis digitálních záznamů, digitalizaci analogových záznamů a stříh

Jedním z výzkumných počínů byla rovněž reedice malých desek ÚLU, připraveny a vydány byly čtyři tituly CD z ediční řady tradiční lidové hudby vydávané v letech 1969 – 1986 Ústavem lidového umění.

Pokračovala činnost ve fonotéce i digitalizace, zejména listinného archivu, digitalizace fondu výstřížků z tisku, indexace digitalizovaných výstřížků a postupné úpravy systému pro správu digitálních indexovaných dokumentů TreeInfo. Digitalizovaná část listinného archivu byla zpřístupněna v síti ÚLK zavedením databázového prohlížeče. Byla zahájena digitalizace knihovnické databáze, byl zakoupen software pro ukládání digitálních fotografií.

Fondy ÚLK byly výrazně obohaceny o kolekci zpěvníků a literatury z oblasti etnomuzikologie od skladatele A. Zikmunda z Prahy. Metodicky podnětným příspěvkem soudobým zájmům o folklorní dědictví bylo vydání hudební a výtvarné památky, originální sbírky lidových písní „Suchovské ludové pjesničky“ z obce Suchov. Sbírkou pochází z roku 1909 a je neobyčejně cenným dokumentem pro poznání života v konkrétní obci na počátku 20. stol.

Součástí dokumentační činnosti se od r. 2001 stal program dokumentace lidové architektury, jehož cílem je postupně vytvořit systematickou počítačovou databázi objektů lidové architektury pro ČR. Byla zakoupena databáze s 13 500 položkami. V roce 2002 probíhaly také průzkumné a dokumentační práce pro projekt „Sídlní struktura v západních Karpatech“.

Výzkumem v archivu a sbírkovém fondu ÚLK byl zpracováván vědecký projekt identifikace a dokumentace ikonografických dokladů hudebních nástrojů a lidových hudebníků na fotografiích, kresbách a malbách do roku 1930. Při výzkumu bylo prohlédnuto přibližně 18 000 fotografií. ÚLK pořídil do dokumentačního fondu 647 diapositivů a 952 digitálních fotografií lidových hudebních nástrojů. Samostatně byla provedena fotodokumentace krojové sbírky v počtu 8000 ks.

Ve spolupráci s agenturou R. Chudoba a panem J. Čalkovským jsme provedli přepis starších analogových masterů videoencyklopedie „Lidové tance z Čech, Moravy a Slezska“ na digitální (DV CAM a DVD). Do konce roku 2003 bylo převedeno 8 ks BETACAMových kazet.

Byla ustavena Redakční rada elektronické publikační činnosti ústavu, která dohlíží na zpracování veškerého elektronického materiálu pro badatelské a prezentační zájmy veřejnosti. Byly zahájeny práce na digitalizaci časopisu Národopisné aktuality, publikace „Počátky národopisu na Moravě. Antologie prací z let 1786-1884“ a třetí Bartošovy sbírky lidových písní.

Projekt dokumentace a archivace folkloru v ČR vychází z aktuálních potřeb společnosti, nutnosti zaznamenat projevy lidové kultury v celé jejich šíři, dokumentovat a odborně zpracovat. Díky využití moderních technologií, především díky zpracování fondů v elektronické podobě, jsou nyní jednotlivé databáze mnohem přístupnější odborným i laickým zájemcům o lidovou kulturu. Pro zpracování výsledků výzkumu byly vytvořeny technické podmínky nákupem počítačových stanic, softwaru, technických zařízení a médií. Veškeré pořízené technické vybavení bylo během realizace výzkumného záměru řádně využíváno.

Výstupy projektu:

Hodek J., Šumbera J.: Suchovské ludové pjesničky. ÚLK Strážnice, 2001, 129 str., ISBN 80-86156-40-0.

Recenze:

Pavlišťík K.: Suchovské ludové pjesničky. ÚLK Strážnice, Národopisná revue č. 3/2002, roč. XII, str. 184-185, ISSN 0862-8351.

Ediční řada tradiční lidové hudby vydávané v letech 1969 – 1986 Ústavem lidového umění.
 EDICE TRADIČNÍ LIDOVÉ HUDBY I., (Strážnice, 2001), na CD je přepis nahrávek z let 1968, 1969, 1973 a 1974,
 EDICE TRADIČNÍ LIDOVÉ HUDBY II., (Strážnice, 2002), na CD je přepis nahrávek z let 1975 až 1978,
 EDICE TRADIČNÍ LIDOVÉ HUDBY III., (Strážnice, 2002), na CD je přepis nahrávek z let 1979 až 1981,
 EDICE TRADIČNÍ LIDOVÉ HUDBY IV., (Strážnice, 2002), na CD je přepis nahrávek z let 1982 až 1986.

Přírůstky dokumentačních fondů v letech 1999 – 2003

Dokumentační fondy podle druhu	přírůstky (ks)
Videozáznamy	742
Filmy	8
Gramofonové desky	21
Kompaktní kazety	59
Kompaktní disky	329
Foto – negativy a diapozitivy, včetně fotografií	7 564
Fotodokumentace sbírkových předmětů	8 000
Databáze lidového stavitelství	13 500
Fotozvětšeniny	58
Plakáty	221
Kalendáře	55
Pohlednice	60

II/2 Slovník folklorního hnutí v Čechách

Období plnění úkolu:	1999 - 2000
Odborný garant úkolu:	PhDr. Vlasta Ondrušová
Odborný garant výsledku:	PhDr. Alena Vondrušková
Autoři:	PhDr. Alena Vondrušková a kol.

Záměrem úkolu bylo vydat publikaci, jež by spolu s již vydanou knihou "Od folkloru k folklorismu. Slovník folklorního hnutí na Moravě a ve Slezsku" vytvořila zcela ojedinělou databázi o historii a směřování folklorního hnutí v ČR. Časově zahrnuje koncepcí období od cca 90. let 19. století do současnosti.

Práce na přípravě slovníku folklorního hnutí v Čechách byly zahájeny v polovině roku 1998 (v tomto roce za spolupráce Slovákého krúžku v Brně a MK ČR), pokračovaly v letech 1999 a 2000. Organizací projektu byla pověřena PhDr. Alena Vondrušková, která zajistila zároveň i veškeré administrativní a redakční práce. Redakční rada pracovala ve složení: Michaela Benešová, PhDr. Vanda Jiřikovská, CSc., PhDr. Jan Krist, PhDr. Vlasta Ondrušová, Jana Rychtová, Ing. David Slouka, Jitka Vítková, PhDr. Alena Vondrušková, Zdeněk Vejvoda. Mimo to byly hesláře a hesla konzultovány průběžně s některými autory a na základě jejich připomínek doplňovány (Zdeněk Bláha, Zdeněk Jírový, L. Laštůvka, PhDr. Zdeněk Mišurec, CSc., J. Nejdí).

Dobrá byla spolupráce s řadou institucí, např. IPOS Praha, Českou televizí, Národním filmovým archivem, archivem Supraphonu, Ústavem etnologie FF UK.

Na textech hesel pracovalo celkem 38 autorů, z nichž část představují odborní a vědečtí pracovníci různých institucí, část pak regionální autoři. Několik hesel zpracovala redaktorka, několik jich bylo s vědomím ÚLK převzato z prvního dílu slovníku. Odborné posouzení publikace provedly doc. PhDr. Lydia Petráňová, CSc. (vědecká pracovnice Etnologického ústavu AV ČR a členka Akademické rady AV ČR) a PhDr. Jiřina Langhammerová (vedoucí Národopisného oddělení Národního muzea v Praze).

V souvislosti s pracemi na slovníku byly v průběhu roku 1999 realizovány dotazníkové akce, jejichž výsledky byly využity pro zpracování hesel. Nejvýznamnější byl dotazník určený městům a obcím ČR, distribuovaný s podporou MK ČR prostřednictvím okresních úřadů. Jeho návratnost byla velmi vysoká (téměř 80 %). Pro jeho zpracování byl vytvořen speciální počítačový program a výstupy zveřejněny jako příloha publikace. Ve formě separátů byly s dopisem ministra kultury P. Dostála rozeslány okresním úřadům. Ve spolupráci s Asociací muzeí a galerií byla zorganizována dotazníková akce směřovaná muzeím. Na tento dotazník reagovala pouze ta muzea, kde působí specializovaný odborník. Někteří z nich byli získáni i jako autoři hesel. Kromě toho redakce zpracovala několik pracovních dotazníků, které byly využívány v průběhu prací k získání údajů o jednotlivcích, autorech či festivalech.

Spontánní folklor v ČR - dotazník určený městům a obcím, distribuován s podporou MK ČR prostřednictvím okresních úřadů, a to i na Moravě. Vysoká návratnost se odrazila v kvalitním statistickém zpracování, které proběhlo v prvním čtvrtletí roku 2000 a pro něž byl připraven speciální počítačový program. Výsledky byly využity pro zpracování hesel. Mimo to bude možné dotazníky, jejichž originály jsou uloženy v ÚLK, využít v budoucnosti i k dalšímu a mnohem rozsáhlejšímu zpracování v rámci odborné činnosti.

Soubory - podrobný dotazník, rozeslaný IPOS všem vybraným souborům v Čechách, sloužil jako podklad pro jednotlivá hesla. Originály jsou uloženy v IPOS.

Jednotlivci - obdobná akce jako pro soubory, informace sloužily ke zpracování hesel, originály uloženy v IPOS.

Muzea - dotazníková akce zorganizovaná ve spolupráci s Asociací muzeí a galerií. Jeho návratnost byla nižší, neboť reagovala zejména ta muzea, kde působí odborník zaměřený na tuto problematiku.

Výstupem tohoto úkolu je publikace "Od folkloru k folklorismu. Slovník folklorního hnutí v Čechách". Publikace byla doplněna zpracováním separátů "Lidové obyčeje a tradiční slavnosti v současném společenském životě", které byly postoupeny k dispozici okresním úřadům.

Výstup projektu:

Vondrušková A. a kol.: Od folkloru k folklorismu. Slovník folklorního hnutí v Čechách. ÚLK Strážnice, 2000, 171 str., ISBN 80-86156-35-4.

Recenze:

Krekovičová E.: Od folkloru k folklorismu. Slovník folklorního hnutí v Čechách. ÚLK Strážnice, Národopisná revue č. 4/2001, roč. XI, str. 226 – 227, ISSN 0862-8351.

II/3 Tradiční lidová kultura na Moravě - samostatný svazek Vlastivědy moravské

Období plnění úkolu: 1999 - 2000
Odborný garant úkolu: PhDr. Josef Jančář, CSc.
Autoři: PhDr. Josef Jančář, CSc. a kol.

Výstupem úkolu byl samostatný svazek Vlastivědy moravské "Lidová kultura na Moravě", dílo shrnující přehled poznatků o proměnách lidové kultury a využívání lidových tradic na tomto území. Práce na dlouhodobém projektu byly zahájeny v roce 1998 ustavením autorského kolektivu, jenž je složen z etnografů a folkloristů Ústavu evropské etnologie MU v Brně, Etnologického ústavu AV ČR v Brně, Ústavu lidové kultury ve Strážnici a Etnografického ústavu Moravského zemského muzea v Brně. Práce byly zahájeny v souladu s plánem činnosti ÚLK a doporučeními jeho ředitelské rady.

V roce 1999 byla uzavřena smlouva o přípravě vydání svazku "Lidová kultura na Moravě" mezi ÚLK ve Strážnici a Muzejní a vlastivědnou společností v Brně a bylo možno zahájit intenzivní přípravu tohoto významného díla. Uskutečnily se 4 pracovní porady patnáctičlenného autorského kolektivu. Do konce roku 1999 byla zhruba zpracována první verze rukopisu v rozsahu cca 500 stran a zahájeny práce na přípravě dokumentačních příloh.

Editorem díla byl pracovník ÚLK PhDr. Josef Jančář, CSc., odpovědnými redaktory byli ředitel ÚLK PhDr. Jan Krist a předseda Muzejní a vlastivědné společnosti v Brně. doc. PhDr. J. Nekuda, DrSc. Ředitel ÚLK též vytvořil z řad pracovníků ÚLK interní redakční radu, v níž působili PhDr. Jan Krist, PhDr. Josef Jančář, CSc., PhDr. Vlasta Ondrušová a Mgr. Lucie Uhlíková, Ph.D.

Výstupem z úkolu je tedy kniha "Lidová kultura na Moravě". Vyšla v nové řadě Vlastivědy moravské "Země a lid" jako 10. svazek. Podává souhrnný přehled o kultuře a způsobu života zemědělských vesnic a městeček na historickém území Moravy v 19. a 20. století. Kniha přináší poznatky o etnografických regionech Moravy, o zaměstnání a způsobech obživy obyvatel, o bydlení a odívání, o společenských vztazích, i o slovesných, hudebních, pěveckých a tanečních projevech. Je doplněna obsáhlým obrazovým materiálem a dokumentuje jak zvykové právo, obyčeje, způsoby získávání potravin, bydlení, odívání i duchovní aktivity vytvářely pestrou mozaiku kulturních a sociálních vazeb, v jejichž rámci se rozvíjel život moravského venkova.

Výstup projektu:

Jančář J. a kol.: Lidová kultura na Moravě. Strážnice, Brno 2000, 373 str., ISBN 80-86156-31-1, něm. resumé.

Recenze:

Benža M.: Lidová kultura na Moravě. ÚLK Strážnice, Národopisná revue č. 3/2001, roč. XI, str. 175-176, ISSN 0862-8351.

Vařeka J., Plesingerová A.: Český lid. Etnologický časopis, č. 4, r. 88/2001, str. 407 –412, ISSN 0009-0794.

II/4 Lidové tance z Čech, Moravy a Slezska řada druhá: MUŽSKÉ TANEČNÍ PROJEVY

Období plnění úkolu: 1999 - 2003
Odborný garant úkolu: Mgr. Jan Miroslav Krist
Redakční rada úkolu: Mgr. Jan Čumpelík, Rudolf Chudoba, prof. Zdenka Jelínková, PhDr. Jan Krist, Mgr. Jan Miroslav Krist, MgA. Jan Maděrič, PhDr. Vlasta Ondrušová, PhDr. Karel Pavlišník, CSc., Milan Zelinka (od r. 2002), v roce 2003 byla redakční rada doplněna o nové členy: Mgr. Jan Blahůšek a Mgr. Jitka Matuszková, Ph.D.

Již při vytváření první – základní řady videoencyklopedie Lidových tanců z Čech, Moravy a Slezska v letech 1992-1996 bylo jasné, že mužské taneční projevy jsou v ní zachyceny jen kuse, zejména ty, které mají výrazně improvizací charakter a přitom si dosud zachovaly krajevou, ba i místní stylovost. Cíl druhé řady Lidových tanců z Čech, Moravy a Slezska je totožný s cílem řady první: vytvořit komplexní a spolehlivý pramen poznání regionálních typů a stylů tanců, jak je dodnes dochovali současní nositelé lidových tanečních tradic. Avšak specifika tohoto tanečního materiálu si vynutila na rozdíl od řady první jiný způsob zpracování: větší důraz na detaily a jejich stylové variování si vyžádal komentář přímo na videokazetě při zachování doprovodné publikace, která má doplnit informace z videokazety zejména o upozornění na historické a vývojové procesy v širokém rozsahu hledisek.

Jako první tanec byl zvolen slovácký verbuňk, protože dodnes žije nejen ve folklorních souborech, ale i v tělesech, která nejsou zaměřena výhradně na jevištní tvorbu (slovácké krůžky), a v některých subregionech (Podluží, Hanácké Slovácko, Kyjovsko) zcela či zčásti tradičním "autentickým" způsobem. Dalším důvodem byla dostupnost a množství obrazového materiálu, protože v archívu ÚLK jsou kompletně zachyceny všechny dosud uskutečněné ročníky obnovené soutěže o nejlepšího tanečníka slováckého verbuňku na MFF Strážnice (1986-1999).

Ze slováckých subregionů bylo nejdříve zvoleno Kyjovsko, v němž se vyskytují dva rozdílné taneční styly verbuňku. Základem práce se staly již zmíněné snímky jednotlivých tanečníků i další z archívu ÚLK, ale podařilo se získat také snímky z archívu Sdružení přátel Slováckého souboru v Kyjově a Etnologického ústavu Akademie věd České republiky v Brně. Kromě toho, již v r. 1998, byl tanec pro tento program natočen při hodech ve čtyřech obcích, a v r. 1999 ještě jednotlivě 19 tanečníků převážně střední a starší generace na základě doporučení znalců z jednotlivých obcí. Tak byl soustředěn obsáhlý materiál 107 pohybových snímků ze severního a 61 z jižního Kyjovska. Záznamy byly podrobně probrány na několika schůzkách pracovní skupiny, kterou tvořili Zdenka Jelínková, Mgr. Jan Miroslav Krist, Mgr. Jan Maděrič a dr. Karel Pavlišník, CSc., jako nezávislí znalci, ing. Kliment Navrátil a Zdeněk Šimeček jako znalci severokyjovští, Jan Kundera a dr. František Synek jako znalci jihokyjovští. Bylo to poprvé, co byl slovácký verbuňk exaktně zkoumán na konkrétních pohybových snímcích. Jednání pracovní skupiny bylo velmi plodné. Bylo formulováno, co oba kyjovské taneční styly spojuje a v čem spočívají jejich odlišnosti, ujasněny některé postupy, které se týkají zkoumání slováckého verbuňku obecně, zaznamenány podněty k teoretické práci a v podstatě vypracována metodika vytváření dalších částí druhé řady videoencyklopedie Lidových tanců. Současně se pracovní skupina vyjadřovala k návrhu a pracovním verzím scénáře videokazety a k uvažované náplni doprovodné publikace.

V roce 2000 byl materiál zpracován a vydán v podobě videokazety s příloženou publikací "Verbuňk na Kyjovsku" – autor Mgr. J. M. Krist. Dále bylo uskutečněno 8 natáčení pro II. díl - Verbuňk na Podluží a 6 natáčení pro III. díl - Verbuňk na hanáckém Slovácku. Byly soustředěny pohybové snímky jednotlivých tanečníků z hanáckého Slovácka z archivu ÚLK a ze shora uvedených natáčení. Bylo zahájeno technické zpracování snímků.

V roce 2001 byly práce zaměřeny především na dokončení dílů Verbunk na Podluží – autorka Mgr. J. Matuszková, Ph.D. a Verbuňk u hanáckých Slováků – autor Mgr. J. M. Krist a zpracování doprovodných publikací. Pro zpracování filmového materiálu byla navázána spolupráce s firmou Direct Film, Brno. Při přípravě dílu Verbuňk u hanáckých Slováků byl natočen rozhovor se Z. Jelínkovou o jejích záznamech z r. 1950 pro publikaci a evidenci materiálu k mužským tanečním projevům. Byly zahájeno také natáčení a příprava pro realizaci dalších dílů Verbuňk na Uherskohradištsku a Uherskobrodsku a Verbuňk na Strážnicku a Veselsku. Byly vybrány vhodné akce a tanečníci verbuňku k natáčení. Zpravidla se jednalo o hody v obcích (protože při této příležitosti bylo možné zaznamenat spontánní taneční projev): Staré Město, Uh. Brod, Polešovice, Vnorovy, dále Strážnické vinobraní, samostatný průzkum byl proveden ve Vnorovech, Sutoměřicích a Petrově.

V roce 2002 byly dokončeny díly Verbuňk na Uherskohradištsku a Uherskobrodsku – autor Mgr. J. M. Krist a Verbuňk na Strážnicku, Veselsku a Uherskoostrožsku – autor Mgr. J. M. Krist. Při jejich přípravě byly využity materiály natočené už v roce 2001. Souběžně byly zpracovány a vydány doprovodné publikace. Zahájeny byly natáčecí a dokumentační práce pro další díl Mužských tanečních projevů - Verbuňk na Hornácku. Zachyceny byly dva pořady a průvod Hornáckých slavností ve Velké nad Veličkou.

V roce 2003 byla dokončena a vydána videokazeta s publikací Verbuňk na Hornácku, Autory scénáře kazety i doprovodné publikace jsou Mgr. Jan Miroslav Krist a MUDr. Jan Pavlík.

Kromě přípravy scénářů, autorských a nájemních smluv, studia archivních materiálů či literatury, koordinace vlastního natáčení, následného zpracování filmového materiálu, napsání a tisku publikace, byla současně při realizaci projektu prováděna fotodokumentace z průběhu natáčení. V průběhu natáčení se ukázalo, že kulturní fenomén Slovácký verbuňk je natolik výjimečný, že byl navržen na kandidaturu pro udělení titulu Mistrovské dílo ústního a nemateriálního dědictví lidstva UNESCO.

Po letech konzultací a příprav byl zahájen česko-slovenský projekt „Lidové tance na moravsko-slovenském pomezí“, který je 3. řadou videodokumentačního projektu „Lidové tance v Čechách, na Moravě a ve Slezsku“, zaměřeného na taneční medailony tanečně výrazných lokalit a mikroregionů. V rámci jeho plnění se uskutečnilo natáčení v Lanžhotě, ve Strážnici a Petrově, ve Velké nad Veličkou a ve Starém Hrozenkově.

V některých obcích se obě řady prolínaly, a tak se uskutečnilo natáčení lašských skoků v Dolní Lomné (s členy souborů Valašský vojvoda a Gruník), odzemkové soutěže a starších tanečníků v Rožnově, jednotlivých tanečníků odzemku ve Vsetíně a slezského skoku ve Staré Vsi nad Ondřejnicí (s členy souboru Slezan). Výsledky této dokumentace byly uloženy v archivu ÚLK.

Výstup projektu:

LIDOVÉ TANCE Z ČECH, MORAVY A SLEZSKA II. ŘADA – MUŽSKÉ TANEČNÍ PROJEVY

I. Verbuňk na Kyjovsku - 60 záznamů, délka 57 min., obsahuje charakteristiku dvou stylů verbuňků ze severního a jižního Kyjovska současnosti i jejich dřívější vývoj, autor J. M. Krist.

Krist J. M.: Verbuňk na Kyjovsku. Díl I. (Doprovodná publikace ke stejnojmenné videokazetě). ÚLK Strážnice, 2000, 56 str., ISBN 80-86156-33-8.

II. Verbunk na Podluží – 74 záznamů v délce 90 min., autorka J. Matuszková.

Matuszková J.: Verbunk na Podluží. Díl II. (Doprovodná publikace ke stejnojmenné videokazetě). ÚLK Strážnice, 2001, 111 str., ISBN 80-86156-45-1.

III. Verbuňk u hanáckých Slováků – 49 záznamů v délce 52 min., autor J. M. Krist.

Krist J. M.: Verbuňk u hanáckých Slováků. Díl III. (Doprovodná publikace ke stejnojmenné videokazetě). ÚLK Strážnice, 2001, 44 str., ISBN 80-86156-46-X.

IV. Verbuňk na Strážnicku, Veselsku a Uherskoostrožsku – 33 záznamů v délce 62 min., autor J. M. Krist.

Krist J. M.: Verbuňk na Strážnicku, Veselsku a Uherskoostrožsku. Díl IV. (Doprovodná publikace ke stejnojmenné videokazetě). ÚLK Strážnice, 2002, 45 str., ISBN 80-86156-54-0.

V. Verbuňk na Uherskohradištsku a Uherskobrodsku – 45 záznamů v délce 68 min., autor J. M. Krist.

Krist J. M.: Verbuňk na Uherskohradištsku a Uherskobrodsku. Díl V. (Doprovodná publikace ke stejnojmenné videokazetě). ÚLK Strážnice, 2002, 52 str., ISBN 80-86156-55-9.

VI. Verbuňk na Horňácku – 37 záznamů v délce 46 min., autoři J. M. Krist a J. Pavlík.

Krist J. M., Pavlík J.: Verbuňk na Horňácku. Díl VI. (Doprovodná publikace ke stejnojmenné videokazetě). ÚLK Strážnice, 2003, 45 str., ISBN 80-86156-58-3.

III. ŘADA - Lidové tance na moravsko-slovenském pomezí

<i>Místo natáčení</i>	<i>Rozsah natočeného materiálu, uloženého v archivu ÚLK</i>
Mosty u Jablunkova	2 hod.
Strážnice, Petrov, Vnorovy	2 hod. 40 min.
Lanžhot	2 hod. 50 min.
Valašská Polanka	2 hod. 11 min.
Starý Hrozenkov	25 min.
Velká nad Veličkou	5 hod. 2 min.

II/5 STRÁŽNICKÁ SYMPOZIA

Období plnění úkolu: 1999 – 2003

Strážnická sympozia se v minulosti zabývala vždy aktuálními problémy, které se dotýkaly úlohy lidové kultury a jejího významu v minulém i současném životě naší společnosti. Uvědomujeme si, že mezi závažné úkoly českého národopisu na konci 2. tisíciletí, zvláště v souvislosti se sjednocováním Evropy, patří zhodnocení toho, jak byla lidová kultura využita nebo někdy také zneužita ve vývoji českého literárního, hudebního, tanečního, výtvarného ad. umění, stejně jako i ve vývoji masové kultury od vzniku ČSR v roce 1918 do současnosti. Nezanedbatelné je i zhodnocení podílu lidové kultury na formování národní identity nově vzniklého státu a obohacení kulturních aktivit regionů.

15. strážnické sympozium (14. – 15. září 1999) „Lidová kultura v kulturním vývoji ČR ”

Odborný garant úkolu: PhDr. Josef Jančář, CSc.,
Autoři: PhDr. Josef Jančář, CSc., PhDr. Jan Krist a kol.

Prvním výsledkem dlouhodobého projektu ÚLK ve Strážnici je sborník prací českých a moravských národopisců, přednesených na 15. strážnickém sympoziu v září 1999. Sborník s názvem „Lidová kultura v kulturním vývoji ČR (1918-1998)“ se stal příspěvkem k přípravě svazku Vlastivědy moravské „Lidová kultura na Moravě“ (viz výše). Téma tohoto výzkumného úkolu bylo přijato velmi příznivě nejen národopisci, ale i badateli dalších společensko-vědních oborů, jak to dokládá nejen zmíněný sborník prací, ale i zájem spolupracovat dále na studiu a řešení tohoto problému.

Výstup projektu:

Lidová kultura v kulturním vývoji ČR (1918 – 1998). Sborník příspěvků. ÚLK Strážnice, 1999, 69 str., ISBN 80-86156-30-3.

16. strážnické sympozium (12. – 14. září 2000) „Folklor pro děti a děti pro folklor”.

Odborný garant úkolu: PhDr. Jan Krist
Autoři: PhDr. Jan Krist a kol.

Výzkumný úkol „Dítě, jeho role ve folkloru a jeho úloha jako nositele tradice“. Téma volně navazovalo na 13. strážnické sympozium „Společenství dětí a lidová kultura“, kde nebyly zahrnuty okruhy týkající se představ o uchování a tradování dětského folkloru. Na sympoziu se promítly i výsledky již ukončeného projektu "Tradice lidové kultury - rodina, škola, folklorní soubor".

16. strážnické sympozium, které bylo současně vědeckou konferencí CIOFF, pod názvem „Folklor pro děti a děti pro folklor“ se uskutečnilo ve dnech 12. - 14. 9. 2000 v ÚLK. Sympoziu předcházel jednodenní stejnojmenný seminář pro vedoucí dětských folklorních souborů, učitele ZUŠ a učitele základních škol, který se setkal s mimořádným ohlasem. Z příspěvků sympozia a semináře byl vydán sborník „Folklor pro děti a děti pro folklor“ v česko-anglické verzi.

Výstup projektu:

Folklor pro děti a děti pro folklor. Konference Středoevropského sektoru CIOFF. Sborník příspěvků. ÚLK Strážnice, 2000, 175 str., ISBN 80-86156-36-2, česko-anglická mutace.

**17. strážnické sympozium (25. – 26. září 2001)
„Tradice lidové kultury v kulturním vývoji České republiky“**

Odborný garant úkolu: PhDr. Josef Jančář, CSc.
Autoři: PhDr. Josef Jančář, CSc., PhDr. Jan Krist a kol.

17. strážnické sympozium „Tradice lidové kultury v kulturním vývoji České republiky“, konané ve dnech 25. - 26. září 2001 v prostorách strážnického zámku, bylo věnováno dlouhodobému projektu ÚLK o využívání tradic lidové kultury v kulturním vývoji České republiky. Aktuálnost tohoto úkolu je v tom, že zhodnocení toho, jak byla využívána lidová kultura ve vývoji českého literárního, hudebního a výtvarného umění, nebo ve vývoji masové kultury, má význam v současných integračních procesech, a má přispět k osvětlení procesů, jak se prvky lidové kultury projevují ve vytváření občanského vědomí v novodobém státě. S tím souvisí i hodnocení podílu tradiční lidové kultury na formování národní identity a na obohacování kulturních aktivit regionů.

Podarilo se získat ke spolupráci významné představitelé různých společenských oborů i představitelé české etnografie a folkloristiky. Dvacet referátů sympozia bylo publikováno v samostatném sborníku. Přítomnost významných badatelů na sympoziu přispěla k tomu, že mnozí z nich přijali účast na přípravě hlavního výstupu z tohoto významného projektu ÚLK, jímž byla v roce 2002 obsáhlá publikace, která je svým multidisciplinárním zaměřením přínosem soudobé kulturní praxi i její teorii.

Výstup projektu:

Tradice lidové kultury v kulturním vývoji České republiky. Sborník příspěvků. ÚLK Strážnice, 2001, 151 str., ISBN 80-86156-41-9.

**18. strážnické sympozium (24. – 25. září 2002)
„Péče o tradiční lidovou kulturu v České republice“**

Odborný garant úkolu: PhDr. Jan Krist
Autoři: PhDr. Jan Krist, PhDr. Josef Jančář, CSc., Mgr. Jan Blahušek a kol.

V pořadí již 18. strážnické sympozium bylo zaměřeno na téma „Péče o tradiční lidovou kulturu v České republice“. Rok 2002 byl z hlediska péče o tradiční lidovou kulturu v České republice velmi významný – byla zahájena příprava textu Koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu. Cílem koncepce je podat soubor opatření, která napomohou identifikaci různých jevů tradiční lidové kultury, jejich dokumentaci, zpracování a zpřístupnění této dokumentace, udržení dosud žijících jevů, popřípadě revitalizaci těch zanikajících, péči o hmotné doklady, předávání tradic lidové kultury následovníkům a jejich prezentaci veřejnosti. Navrženým tématem sympozia jsme chtěli dát možnost všem, aby se k dané problematice vyjádřili. Témata přihlášených příspěvků šlo rozdělit v podstatě na dva velké okruhy: institucionální péče o lidovou kulturu a její zařazení do výchovně vzdělávacího procesu. V rámci prvního tématu byla velká pozornost věnována již zmíněnému vznikajícímu dokumentu, následně také dokumentaci lidové kultury, proměnám jejích forem, přínosu etnografie na poli státní péče o kulturní dědictví, životnosti lidové kultury a procesu globalizace. Jednotlivé příspěvky byly otištěny ve sborníku „Péče o tradiční lidovou kulturu v České republice“.

Výstup projektu:

Péče o tradiční lidovou kulturu v České republice. Sborník příspěvků. ÚLK Strážnice, 2002, 90 str., ISBN 80-86156-51-6.

**19. strážnické sympozium (17. – 18. 9. 2003)
„Neničte archivy! Současné metody dokumentace lidové kultury a digitalizace získaného materiálu či údajů o něm“**

Odborný garant úkolu:
Autoři:

PhDr. Jan Krist
Mgr. Jan Blahůšek, PhDr. Jan Krist, Mgr. Michal Škopík
a kol.

19. strážnické sympozium „Neničte archivy! Současné metody dokumentace lidové kultury a digitalizace získaného materiálu či údajů o něm“, se uskutečnilo ve dnech 17. - 18. 9. 2003. Problematika moderní dokumentace a digitální archivace je v současnosti velmi aktuální. Šíře záběru, kterou jsme sledovaným tématem otevřeli, nabídla odborníkům z institucí muzejního i akademického typu možnost vyjádřit se k problematice a v diskusi obohatit přítomné o své zkušenosti. Pomineme-li už několik desetiletí projednávané téma katalogizace fondů, máme tu na mysli především semináře, na něž byli jako lektori s bohatými zkušenostmi přizváni kolegové z vídeňského Phonogrammarchivu (Praha 2000, Brno 2001). Díky jim mohla naše odborná veřejnost nahlédnout do historie archivace především zvukových záznamů a z praktických příkladů poznat, že optimální archivaci a správě fondů je třeba věnovat patřičnou pozornost. Smyslem je, aby to, co se podařilo mnohdy s velkým úsilím získat pro archiv, bylo uchováno v co nejlepším stavu s předpokladem trvalé existence a možnostmi dalšího využití jak pro vědecké, tak i pro popularizační účely. Sympozium tuto tezi dále teoreticky i prakticky rozvíjelo, čímž se podařilo vědecky obohatit nejen účastníky, ale také metodologii etnologického oboru. K tomu přispělo i vydání sborníku příspěvků, které je vhodným vstupním materiálem k plnění řady úkolů Koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v České republice.

Výstup projektu:

Neničte archivy! Současné metody dokumentace lidové kultury a digitalizace získaného materiálu či údajů o něm. Sborník příspěvků. ÚLK Strážnice, 2003, 62 str., ISBN 80-86156-59-1.

Recenze a zprávy:

Blahůšek J.: Lidová kultura v kulturním vývoji ČR, Národopisná revue č. 4/1999, roč. IX, str. 235–236, ISSN 0862-8351.

Uhlíková L.: 16. strážnické sympozium, Národopisná revue č. 1/2001, roč. XI, str. 58-59, ISSN 0862-8351.

Toncrová M.: Konference tradice lidové kultury v kulturním vývoji České republiky, Národopisná revue č. 1/2002, roč. XII, str. 49-50, ISSN 0862-8351.

III. Lidová řemesla a lidová umělecká výroba v České republice

Období plnění úkolu: 1999 - 2003
Odborný garant úkolu: PhDr. Josef Jančář, CSc

Redakční rada projektu:

PhDr. Jan Krist, Mgr. O. Floriánová (do 17.10.2003), PhDr. Ivo Frolec, Rudolf Chudoba, PhDr. Josef Jančář, CSc., Mgr. J. M. Krist (do 1. 4. 2002), PhDr. Běla Minaříková, PhDr. Vlasta Ondrušová, PhDr. Karel Pavlišník, CSc., Mgr. Martin Šimša (od 1. 4. 2002), PhDr. Alena Vondrušková, Milan Zelinka

Vědeckovýzkumný videodokumentační projekt "Lidová řemesla a lidová umělecká výroba v České republice" probíhá úspěšně od roku 1996. Do konce roku 1998 byla v jeho rámci zpracována komplexní dokumentace 32 technologií u 40 lidových výrobců (pět dílů o celkem 8 částech). Jedná se o zvláštní projekt v rámci péče ministerstva kultury o uchování a rozvoj lidové rukodělné výroby v České republice. O významu tohoto projektu svědčí i skutečnost, že jeho zahájení finančně podpořilo UNESCO zařazením do svého participačního projektu. Realizací projektu byl pověřen Ústav lidové kultury ve Strážnici, který tento projekt ve svém výzkumném záměru v letech 1999 – 2003 dále rozpracoval. Cílem projektu je videodokumentace technologických principů lidových řemesel a lidové umělecké výroby nejenom za účelem jejich dokumentace, ale především jako významné pomůcky pro jejich uchování a další rozvíjení, udržení a rozšíření kvalitní řemeslné práce v regionech a k výuce pro zájemce o různé obory tradičních řemesel s využitím materiálů z trvale obnovitelných zdrojů. Projekt realizoval ÚLK ve Strážnici ve spolupráci s profesionálními spolupracovníky (režisér Rudolf Chudoba, kameraman H. Štangel aj.) na základě scénářů odborných pracovníků a spolupracovníků ÚLK.

V roce 1999 obsahoval projekt komplexní dokumentaci 9 technologií u 12 výrobců v materiálovém oboru sklo. Dokumentace byla zpracována na dvou videokazetách a ve dvou tištěných publikacích VI. díl, část 1 a 2 - A. Vondrušková. Byla též vydána samostatná propagační skládačka k celému projektu lidových řemesel. V průběhu natáčení byla pořizována i vlastní fotodokumentace, která posloužila k využití v tištěných publikacích. Fotografie jsou součástí fotodokumentačního fondu ÚLK. Spolu s rozšířením databáze lidových výrobců a řemeslníků jsou propojením tohoto úkolu na projekt II. Tvorba a koordinace databází folkloru v ČR.

V roce 2000 se pro nedostatek finančních prostředků nerealizoval žádný další díl a práce se soustředila na přípravu další etapy této videodokumentace. Redakční radou projektu byl přijat návrh PhDr. Věry Kovářů ze Státního památkového ústavu v Brně na rozšíření projektu o natočení technologií, nutných pro údržbu lidových staveb. Redakční rada se zabývala též přípravou 7. dílu - Kovářství, autor I. Frolec a 8. dílu - Kůže, autorka O. Floriánová.

V roce 2001 pokračoval projekt jak přípravou dalších scénářů, autorským obsazením dalších témat videodokumentace, tak především natočením tří videokazet: VII – Kovářství, autor I. Frolec, VIII – Práce z kůže. 1. část, autorka O. Floriánová. Součástí obou videokazet jsou doprovodné publikace s popisem technologií, výkladem o používání materiálů a o historii každého oboru. Ve spolupráci s Národním památkovým ústavem v Brně byl zpracován scénář

a zahájeno natáčení části projektu, týkající se dokumentace řemesel pro stavbu domu. První díl nové řady, věnované technologiím lidového stavitelství (autorka V. Kovářů), byl věnován domu roubenému. Doprovodná publikace k této části videoprojektu bude dokončena v roce 2002.

V roce 2002 pokračoval projekt jak přípravou dalších scénářů, diskusemi o autorském obsazení dalších témat video-dokumentačního projektu, tak především natáčením, zpracováním a vydáním dalších dílů: IV. Textilní techniky – 3. část „Paličkovaná krajka“, autorka Alena Vondrušková; VIII. Kůže - 2. část „Práce s kůží“, autorka Olga Floriánová. Součástí obou videokazet jsou doprovodné publikace s popisem technologií, výkladem o používání materiálů a o historii každého oboru. Ve 2. řadě projektu, věnované technologiím lidového stavitelství, byla vydána publikace k 1. dílu „Obnova roubeného domu“, autorka Věra Kovářů.

Mimo to byla pořízena videodokumentace pálení milíře, jejíž výsledky budou použity později a prozatím je uložena v archivu ÚLK.

Členové redakční rady na pravidelných setkáních řeší celkové směřování projektu, téma konkrétních videodokumentací, jejich autorské obsazení a mnoho dalších redakčních prací spojených s návrhy a oponováním námětů, scénářů a doprovodných publikací jednotlivých dílů projektu. V roce 2003 byly zpracovány tyto videodokumenty:

II. Pletiva, 2. část – autor Josef Jančář, IV. Textilní techniky, 4. část – autorka Alena Vondrušková, VII. Kovářství, 2. část – autor Luboš Smolík.

V druhé řadě projektu, věnované technologiím lidového stavitelství, byl zpracován a vydán díl: II. Hliněný dům – autorka Věra Kovářů.

Projekt obsahuje následující videokazety a doprovodné publikace:

V období 1996 – 1998, které předcházelo výzkumnému záměru, bylo zpracováno 8 dílů.

V rámci výzkumného záměru v letech 1999 – 2003 byly zpracovány díly:

II. Pletiva 2. část - 1 hod. 34 min. (pletení z pedigu, z loubků, ze slámy, tkaní ze slámy), autor J. Jančář.

Jančář J.: II. Pletiva 2. část. (Doprovodná publikace ke stejnojmenné videokazetě). ÚLK Strážnice, 2003, 39 str., ISBN 80-86156-09-05, 80-86156-60-5.

IV. Textilní techniky - 3. část – 1 hod. 19 min. (paličkovaná krajka, tkanicová, pásková, dírková, kovová, vláčková, valen-cienská krajka), autorky A. Vondrušková a I. Prošková.

Vondrušková A., Prošková I.: IV. Textilní techniky 3. část. (Doprovodná publikace ke stejnojmenné videokazetě). ÚLK Strážnice, 2002, 71 str., ISBN 80-86156-09-05, 80-86156-53-2.

IV. Textilní techniky - 4. část – 1 hod. 46 min. (bílá výšivka, uzlíčková výšivka, výšivka na tylu, výšivka zlatou nití, výšivka přes vrapy, výšivka rybími šupinami), autorky A. Vondrušková a I. Prošková.

Vondrušková A., Prošková I.: IV. Textilní techniky 4. část. (Doprovodná publikace ke stejnojmenné videokazetě). ÚLK Strážnice, 2003, 63 str., ISBN 80-86156-09-5, 80-86156-61-3.

VI. Sklo - 1. část - 44 min. (foukané sklo, hutně tvarované sklo, malba na sklo, rytí skla a vitráž), autorka A. Vondrušková.

Vondrušková A.: VI. Sklo 1 část. (Doprovodná publikace ke stejnojmenné videokazetě). ÚLK Strážnice, 1999, 43 str., ISBN 80-86156-09-05, 80-86156-26-5.

VI. Sklo - 2. část - 33 min. (figurky z trubiček, skleněné knoflíky, háčkování korálků, navlékání korálků), autorka A. Vondrušková.

Vondrušková A.: VI. Sklo 2 část. (Doprovodná publikace ke stejnojmenné videokazetě). ÚLK Strážnice, 1999, 27 str., ISBN 80-86156-09-05, 80-86156-27-3.

VII. Kovářství - 1. část - 52 min. (stavební kování, hospodářské nářadí, podkovářství, výzdoba kovářských výrobků), autor I. Frolec.

Frolec I.: VII. Kovářství 1. část. (Doprovodná publikace ke stejnojmenné videokazetě). ÚLK Strážnice, 2001, 54 str., ISBN 80-86156-42-7.

VII. Kovářství - 2. část - 51 min. (kovaný kříž, okutí koně), autor L. Smolík.

Smolík L.: VII. Kovářství 2. část. (Doprovodná publikace ke stejnojmenné videokazetě). ÚLK Strážnice, 2003, 31 str., ISBN 80-86156-09-5, 80-86156-63-X.

VIII. Práce z kůže - 1. část - 1 hod. 33 min. (pastýřský bič a kabel, valašský opasek široký a vybíjený, opasek vyšívaný pavím brkem), autorka O. Floriánová.

Floriánová O.: VIII. Práce z kůže 1. část. (Doprovodná publikace ke stejnojmenné videokazetě). ÚLK Strážnice, 2001, 63 str., ISBN 80-86156-43-5.

VIII. Práce z kůže - 2. část - 1 hod. 32 min. (výroba valašských krpců, šití, vyšívaní a vrapení krojových ženských holínek z Podluží), autorka O. Floriánová.

Floriánová O.: VIII. Práce z kůže 2. část. (Doprovodná publikace ke stejnojmenné videokazetě). ÚLK Strážnice, 2001, 55 str., ISBN 80-86156-49-4.

II. Řada – Díl I.

Obnova roubeného domu – 46 min. (výměna poškozených trámů ve stěnách, obnova trámového stropu a krovu), autorka V. Kovářů.

Kovářů V.: Obnova roubeného domu. (Doprovodná publikace ke stejnojmenné videokazetě). ÚLK Strážnice, 2002, 31 str., ISBN 80-86156-48-6.

II. Řada – Díl II.

Hliněný dům – 1 hod. 25 min. (konstrukce stěn – nabíjením, skládáním z válků, zdění z cihel, hliněné omítky a podlahy), autorka V. Kovářů.

Kovářů V.: Hliněný dům. (Doprovodná publikace ke stejnojmenné videokazetě). ÚLK Strážnice, 2003, 39 str., ISBN 80-86156-62-1, 80-86156-64-8.

III/2 PROGRAM NOSITELÉ TRADICE

Projekt UNESCO „Žijící lidské poklady“, který byl v České republice zahájen pod názvem Nositelé tradice lidového řemesla již v roce 2000, se právě v prvních letech stal součástí projektu Lidová řemesla a lidová rukodělná výroba v ČR. Příprava a realizace natáčení jednotlivých technologií významně přispívá k provádění dokumentačních prací zpracovávaných pro projekt Nositelé tradice. Cílem programu je oceňování jednotlivců, zachovávajících zanikající technologie lidové rukodělné výroby, na základě podrobné analýzy jejich práce, jejího významu a schopností nominovaného pracovníka předávat své znalosti dalším generacím jako živou součást dnešní národní kultury.

V závěru roku 2001 se ÚLK zabýval organizačně technickou přípravou mezinárodní porady UNESCO k uvedené problematice. Porada se uskutečnila ve strážnickém zámku ve dnech 31. 1. – 3. 2. 2002 za účasti zástupců Francie, Koreje, Thajska a ČR. Z finančního příspěvku UNESCO bylo pořízeno technické vybavení pracoviště pro digitalizaci obrazových informací z oblasti tradiční lidové kultury.

Realizaci projektu pověřil Odbor regionální a národnostní kultury Ministerstva kultury Ústav lidové kultury ve Strážnici. Na základě nařízení ministra č. 11/2001 byla vytvořena odborná komise pro výběr kandidátů na udělení titulu a potřebný právní základ v podobě Statutu a Jednacího řádu. Tak proběhly první dva ročníky v letech 2001 a 2002, při nichž byl titul udělen prvním deseti řemeslníkům. Rok 2003 přinesl změnu a to přijetím zákona č. 5/2003 Sb. o oceněních v oblasti kultury udělovaných MK. Pro zpracování nominace byl vypracován komentář ve formě metodického pokynu. Text seznamuje s historií dosavadní péče o lidové řemeslo a výrobu, její podporou v minulosti a současnosti. Na konkrétních příkladech pak radí, jakým způsobem postupovat při výběru a navržení vhodných kandidátů na ocenění. Zákon přinesl rovněž změnu do práce Komise pro výběr kandidáta a to především novým jednacím řádem, v němž je zakotveno delegování jejich členů tzv. senátním modelem. Vždy po dvou letech se obmění polovina členů tak, aby zůstala zachována pracovní kontinuita komise.

Odbor regionální a národnostní kultury MK a ÚLK spolu se Sdružením historických sídel Čech, Moravy a Slezska připravují každoročně výstavu prací oceněných výrobců a předání titulů u příležitosti zahájení Dnů evropského dědictví (r. 2001 – Olomouc, r. 2002 – Praha, r. 2003 – Prachatice). Udělení titulu je spojeno s finanční odměnou 30.000 Kč a prostřednictvím licenční smlouvy také propůjčením ochranné známky Nositel tradice lidových řemesel.

Dokladem péče o tradiční lidovou kulturu je kromě projektů Lidová řemesla a lidová umělecká výroba v ČR a Nositelé tradice i výstava Lidová řemesla a lidová rukodělná výroba v ČR (15. 6. 2003 – 31. 10. 2004). Rozsáhlá výstava, kterou autorsky připravil PhDr. J. Jančář, CSc., výtvarné řešení a instalaci provedla firma DABI a finančně jí podpořilo MK, byla zpřístupněna v galerii strážnického zámku od 15. 6. 2003. ÚLK shromáždilo předměty z dílen výrobců, kteří vyrábí předměty tradiční nebo inspirované lidovou kulturou, z nichž se podařilo část odkoupit z prostředků VaV. Systematické budování tohoto souboru předmětů je významným trojrozměrným doplňkem jak k řadě videodokumentací lidových řemesel, tak jedním z kroků k vybudování centra lidových tradic.

IV. Tradice lidové kultury v kulturním rozvoji ČR

Období plnění úkolu:	2000 - 2003
Odborný garant úkolu:	PhDr. Josef Jančář, CSc.
Autoři:	PhDr. Josef Jančář, CSc., prof. PhDr. Bedřich Čerešňák, CSc., doc. PhDr. Jaroslav Sedlář, CSc., doc. PhDr. Lubomír Tyllner, CSc., Mgr. et MgA. Jiří Pavlica

Dlouhodobý výzkumný projekt ÚLK, zahájený v roce 1999, reaguje na soudobé proměny kultury a způsobu života společnosti, ovlivňované procesy globalizace. Cílem je osvětlit procesy, jak se prvky lidové kultury projevovaly ve vytváření občanského vědomí v novodobém státě, ve vývoji jeho kultury a umění v průběhu 20. století. V duchu dokumentu UNESCO, nazvaného Doporučení k ochraně tradiční a lidové kultury z roku 1989, přispívá k poznávání cest a projevů, jimiž lidové tradice prolínají do současného života.

Významným záměrem tohoto projektu bylo nejenom objasňování úlohy lidových tradic při vytváření národní identity, ale také sledování jejich proměn v období vývoje moderní komunikační infrastruktury. Část projektu se zabývá zejména zkoumáním vlivu prvků lidové kultury na české hudební, slovesné a výtvarné umění, ale také jejich využívání ke kulturně politickým aktivitám české společnosti.

Výstupy z této části výzkumu jsou sborníky studií ze 13. a 15. strážnického symposia (1999 a 2001) a především publikace „Lidová kultura v kulturním vývoji České republiky. Úvahy o jejím studiu a využívání“ (ÚLK, Strážnice 2002, ISBN 80-86156-50-8), která pohledy historika, etnografa, etnomuzikologa a historika umění přináší nejenom nové poznatky, ale zároveň naznačuje naléhavou nutnost hlubší analýzy způsobů a forem využívání prvků lidové kultury jako latentního problému české historie, etnografie a folkloristiky. Součástí uvedené publikace je také příložené CD. Hudební ukázky mají přiblížit specifický proud využití a transformace lidové hudebnosti, vycházející z novodobého folklorismu.

Velkým nasazením řešitelského týmu se podařilo projekt uzavřít ke konci roku 2002. Rok 2003 byl tedy využit k diskusím o zaměření studia na proměny konkrétních jevů lidové kultury, které jsou chápány jako nehmotné kulturní dědictví. Patří sem mj. i různé formy a podoby folklorních festivalů a slavností, jejichž současný stav je vnímán jako výsledek proměn lidové kultury a jejich novodobého využívání. V tomto duchu byl zpracován nový projekt na léta 2004 - 2007.

Výstup projektu:

Jančář J. a kol.: Lidová kultura v kulturním vývoji České republiky. Úvahy o jejím studiu a využívání. ÚLK Strážnice, 2002, 208 str., příloha CD, ISBN 80-86156-50-8.

